

Danskernes adfærd og holdninger til corona-epidemien

Resultater fra HOPE-projektet
Professor Michael Bang Petersen
Professor Andreas Roepstorff

9/9/2020

SCHOOL OF BUSINESS AND SOCIAL SCIENCES
AARHUS UNIVERSITET

HOPE

1 HOPE-projektet giver en løbende monitorering af corona-epidemien set med befolkningens øjne

1.1 Baggrund for undersøgelsen

Grundkernen i at håndtere en epidemi er, at befolkningen skal ændre adfærd på centrale områder i deres professionelle og private liv, og de skal gøre det hurtigt. Det er de raskes adfærd i dag, der skaber næste uges smitteudvikling. Er alle grupper i samfundet tilstrækkeligt opmærksomme, føler de sig tilstrækkeligt klædt på, og følger de rent faktisk myndighedernes råd? Disse spørgsmål er afgørende for at stoppe epidemien. I et demokrati kræver det troværdigt politisk lederskab at sikre befolkningens adfærdsændringer. Vi måler derfor også løbende befolkningens bekymringer og deres opbakning til den førte politik. Det er en klassisk samfundsfaglig problemstilling at beskrive og forudsige adfærdsændringer. Vores undersøgelser følger udviklinger i danskernes reaktioner på corona-epidemien på baggrund af vores erfaringer med samfundsvidenskabelig forskning og metode. Datagrundlaget indsamles af hhv. Epinion og Kantar Gallup, som del af HOPE-projektet (www.hope-project.dk), der er finansieret med 27 millioner kroner af Carlsbergfondet.

Michael Bang Petersen

Professor, PhD
Department of Political Science
Aarhus University, Denmark

Andreas Roepstorff

Professor, PhD
Interacting Minds Centre
Aarhus University, Denmark

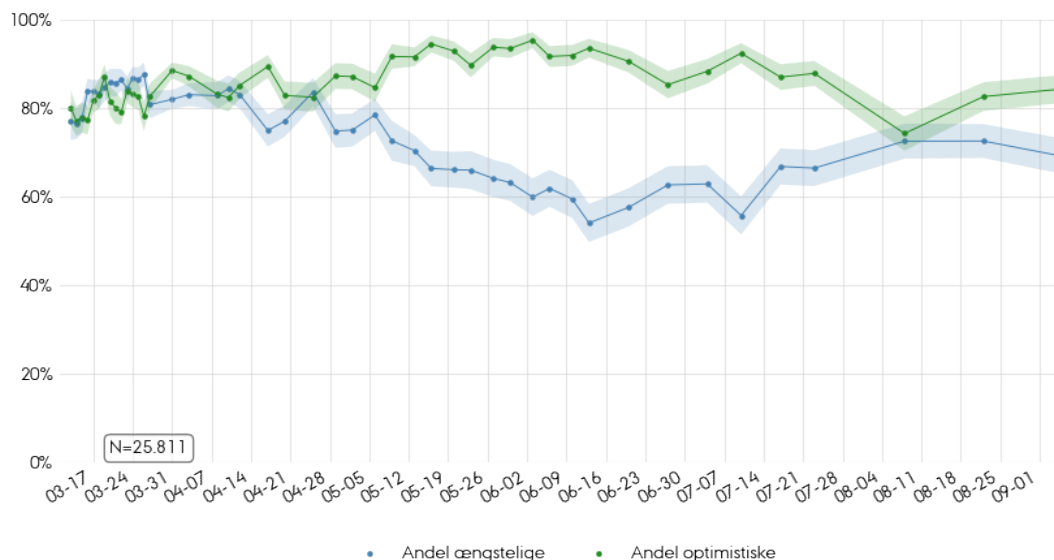
Stigende smittetal og nødvendigheden af kommunikation.

1.2 Hovedresultater fra undersøgelsen - 9. september 2020

- Rapporten er baseret på data til og med d. 4. september, og indfanger således ikke danskernes reaktion på de stigende smittetal henover weekenden d. 5.-6. september og de seneste restriktioner i København og Odense.
- Udover den generelle udvikling i danskernes holdninger og adfærd indeholder denne rapport nye data om (1) de psykologiske effekter af den lokale nedlukning i en række midtjyske kommuner i august; (2) udviklingen i danskernes opfattelse af sundhedsmyndighedernes råd; og (3) danskernes adfærd sammenlignet med adfærden i andre lande.
- Den seneste måned ses der en markant stigning i danskernes optimisme og et svagt fald i danskernes bekymring. Danskerne er stadig opmærksomme på virus, men samtidig har håndteringen af udbruddene i Midtjylland øget optimismen.
- Den stigende smitte i august skabte en højere grad af oplevede adfærdsændringer blandt danskerne generelt. Ligeledes rapporterer danskerne også om et fornyet fokus på håndhygiejne. En fortolkning er, at danskerne slækker på adfærden, når smittetallene ser gode ud, men strammer op igen, når smittetallene forværres. Yderligere fund fra HOPE-projektet understøtter dette (<https://bit.ly/3jA797B>). Dette tyder på, at befolkningen har et psykologisk handleberedskab ift. coronavirusen, som kan aktiveres, når det er nødvendigt.
- De skærpede anbefalinger og påbud omkring mundbind har medført en stor stigning i andelen af danskerne, som bruger mundbind. Samtidig har lanceringen af mundbind, som et nyt værktøj mod coronavirus, ikke rokket ved danskernes høje oplevelse af at vide, hvordan man bør handle i forhold til virus. Det tyder på en relativt høj grad af handlekompetence og omstillingsparathed.
- Rapporten viser, at Danmark er et af de vestlige lande, hvor færrest undgår forsamlings med mere end 10 personer. Samtidig har danskerne klart det højeste niveau af håndhygiejne. Det kunne tyde på, at danskernes kontaktmønster ikke udtrykker en manglende opmærksomhed på virus blandt befolkningen. Snarere reagerer danskerne nøje på myndighedernes udmeldinger, hvor hygiejne er blevet fremhævet som vigtigere end afstand.
- De lokale nedlukninger i august i Midtjylland kan tjene som model for, hvordan danskerne andre steder reagerer på kommende nedlukninger. Rapporten viser, at midtjyderne i de berørte kommunerne i høj grad reagerede på den stigende smitte samt de lokale restriktioner ved at bruge mundbind og øge opmærksomheden på at holde afstand. De lokale nedlukninger fungerer sandsynligvis også som signal til resten af befolkningen. Bekymringen steg således lige så meget i resten af befolkningen som hos midtjyderne under den lokale nedlukning.
- Det danske samfund skal leve med coronavirus i mange måneder endnu. Et fremadrettet fokus bør være at gøre det så nemt som muligt at overholde sundhedsrådene. Det kan kræve, at myndighederne udvikler og deler konkrete 'best practices' snarere end blot at kommunikere abstrakte principper om håndvask og afstand. Under den første del af nedlukningen var kommunikation af bekymring og værdimæssige appeller vigtig som motivation til adfærdsændringer, mens den vigtigste faktor for den konkrete smitteforebyggende adfærd var en klar forståelse af sundhedsrådenes indhold (<https://psyarxiv.com/uzwgf/>). Her kan der være brug for at forny dette indhold i lyset af, at samfundet hverken er helt lukket eller helt åbent. Rapporten viser således, at danskerne i dag opfatter rådene som betydeligt mindre restriktive end tidligere i krisen. Det er også muligt, at der ikke er en oplevelse af, at centrale dele af danskernes virkelighed reelt understøtter smitteundvigende adfærd. Her kan der være behov for øget kommunikation til de niveauer, der er med til at sætte rammerne for dagligdagen, eksempelvis arbejdsgivere, butikshefer, institutionsledelser etc.

2 Optimismen har været stigende den seneste måned. Bekymringen er høj, men har stabiliseret sig den seneste måned.

2.1 Udvikling i danskernes holdning til corona-epidemien

Note: N = 25.811. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "1) I hvilken grad frygter du konsekvenserne af den nuværende situation med corona-virussen?" og "2) I hvilken grad er du optimistisk i forhold til at Danmark indenfor den nærmeste fremtid kan få kontrol over corona-virussen."

2.2 Vi forventer, at corona-krisen forløber i tre faser

Fase 1: Ændring af hidtige vaner

Her er det afgørende, at befolkningen oplever en balance mellem ængstelighed og optimisme. Borgere skal være ængstelige nok til at kunne ændre deres vaner, og optimistiske nok til, at de er motiverede til det.

Fase 2: Etablering af nye vaner

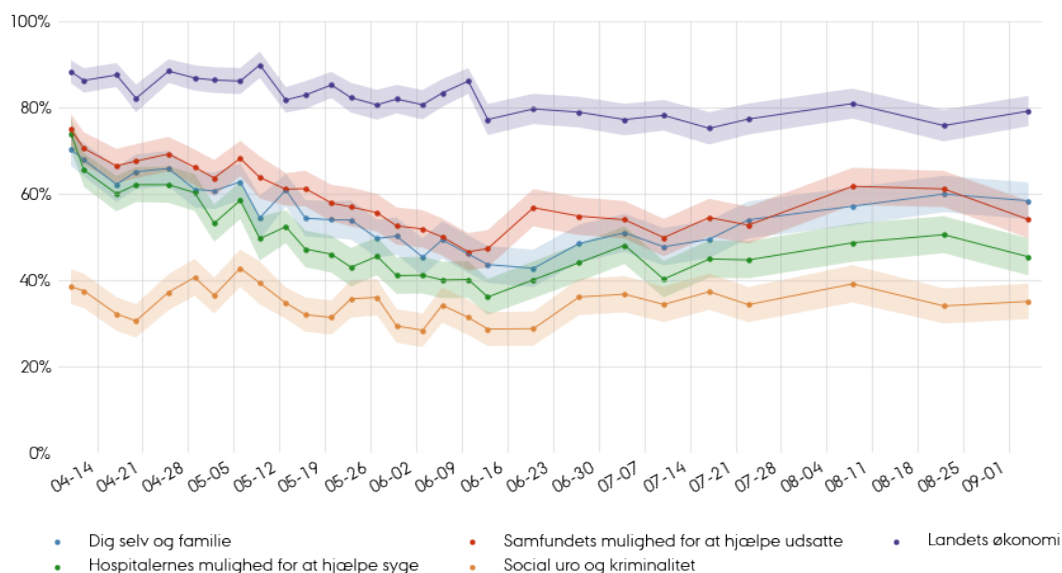
Når befolkningen har lært at "stå sammen om at holde afstand" skal disse vaner grundfæstes og en ny hverdag begynde. Ængstelse på dette tidspunkt kan være tegn på mental mistro, og det er vigtigt, at befolkningen kan bevare optimisme under isolationen.

Fase 3: Fastholdelse af nye vaner

Under genåbningen af samfundet placeres ansvaret for at "holde afstand" på den enkelte. Fra et smitteperspektiv er det derfor vigtigt, at gøre det så nemt som muligt at gøre det rigtigt. Det er vigtigt at være opmærksom på, at optimismen under dette lange seje træk bevares samtidig med en dalende bekymring ikke fører til et tilbagefald til de gamle vaner. Hvis smittespredningen stiger for meget, kan det medføre nye behov for at lukke lokalt ned og dermed en tilbagevenden til Fase 1.

3 De stigende tendenser i bekymringen for I) sig selv og sin familie, II) hospitalernes mulighed for at hjælpe de syge og III) samfundets mulighed for at hjælpe udsatte ser ud til at aftage som reaktion på håndteringen af de midtjyske smitteudbrud. Den største bekymring er fortsat den danske økonomi.

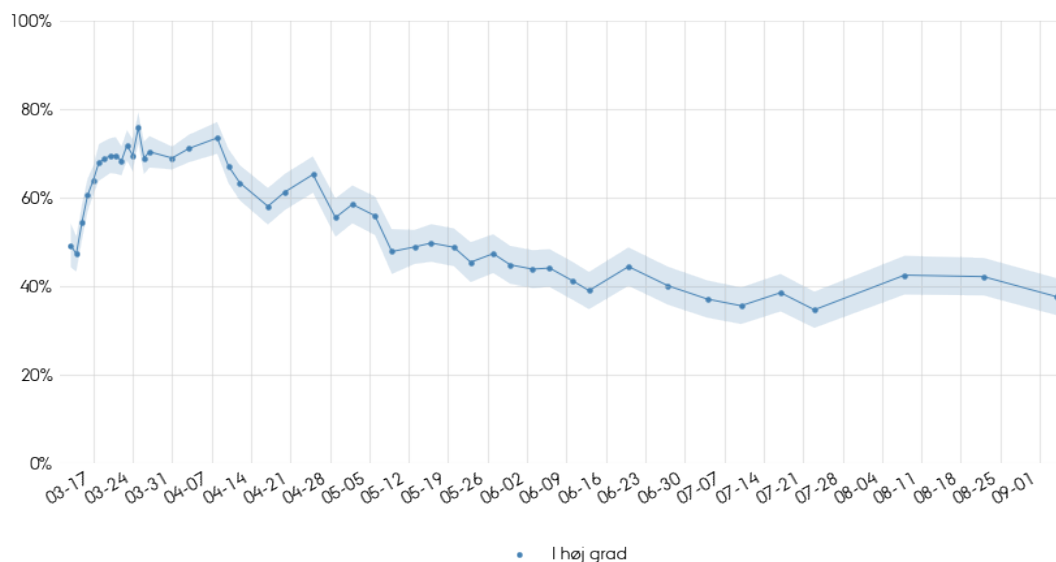
3.1 Udvikling i danskernes bekymring

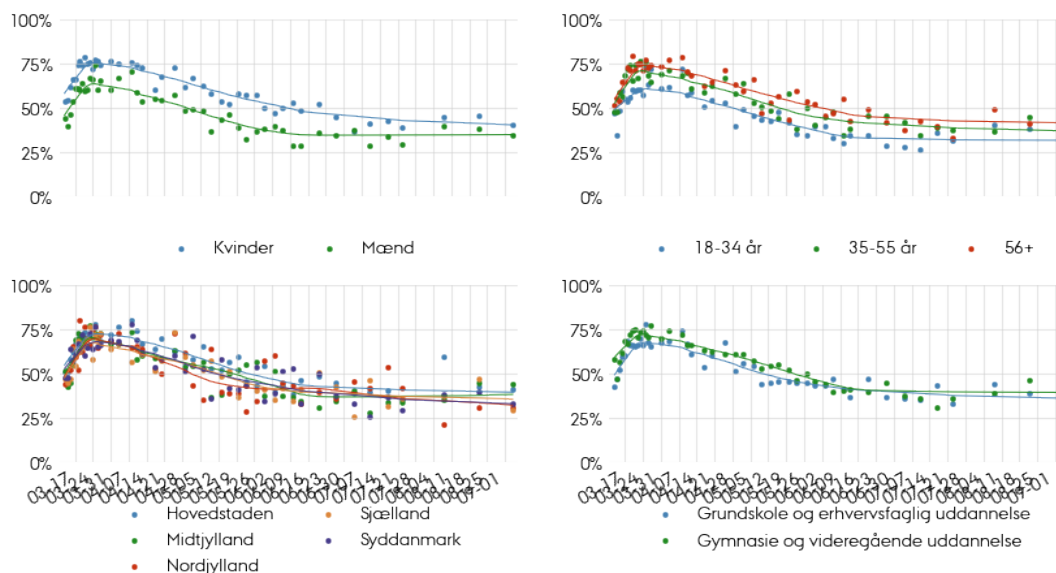
Note: N = 14.385. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad er du bekymret for konsekvenserne af corona-virussen... 1) for dig og din familie?, 2) for hospitalernes mulighed for at hjælpe syge?, 3) for samfundets mulighed for at hjælpe de udsatte?, 4) på social uro og kriminalitet?, 5) på landets økonomi?"

4 Andelen der i høj grad oplever at have ændret adfærd har de seneste måneder været nogenlunde stabil på omkring 40 procent. Det er yngre mænd som i mindst grad oplever at have ændret adfærd.

4.1 Andel af befolkningen, der oplever høj grad af ændret adfærd

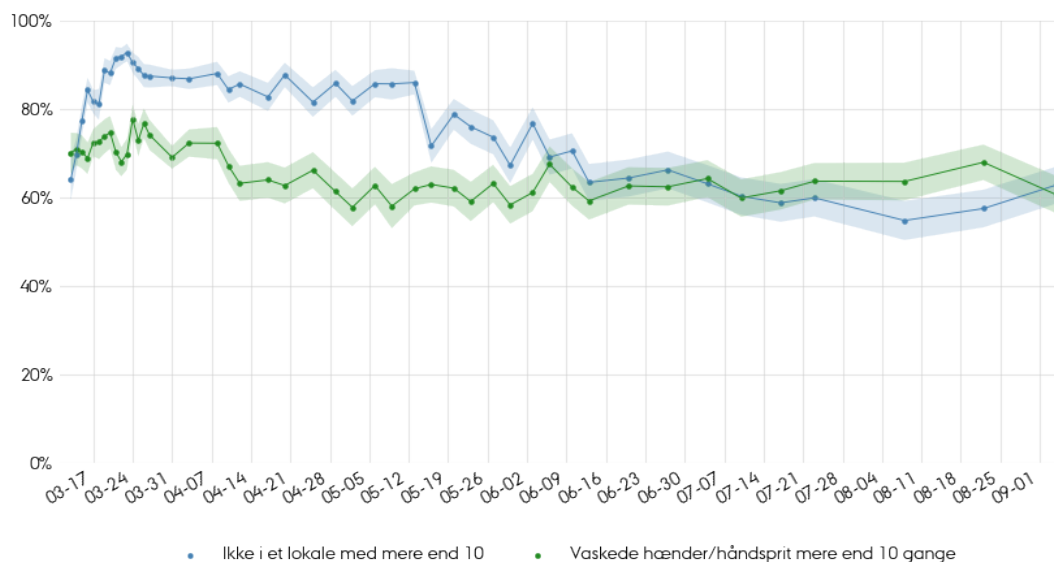
4.1.1 Udvikling i danskernes adfærd fordelt på demografiske variable

Note: N = 25.811. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at den nuværende situation med corona-virussen har fået dig til at ændre adfærd for at undgå at sprede smitte?", opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse.

5 Andelen af danskere, der undgår lokaler med mere end 10 personer, har været svagt stigende den seneste måned. Danskernes håndhygiejne er fortsat høj, men der er sket et fald siden seneste måling.

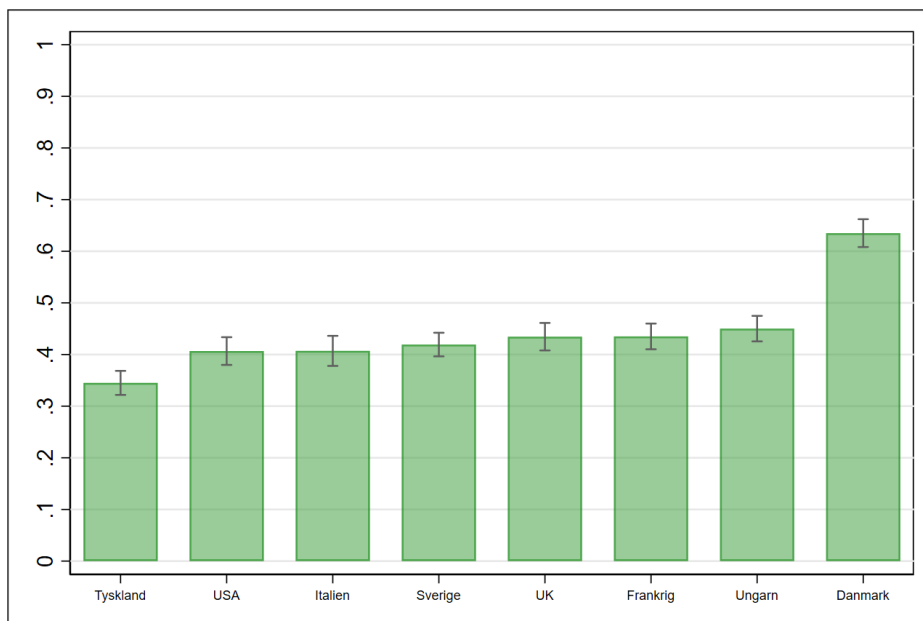
5.1 Udvikling i danskernes selvrapporterede smitteforebyggende adfærd

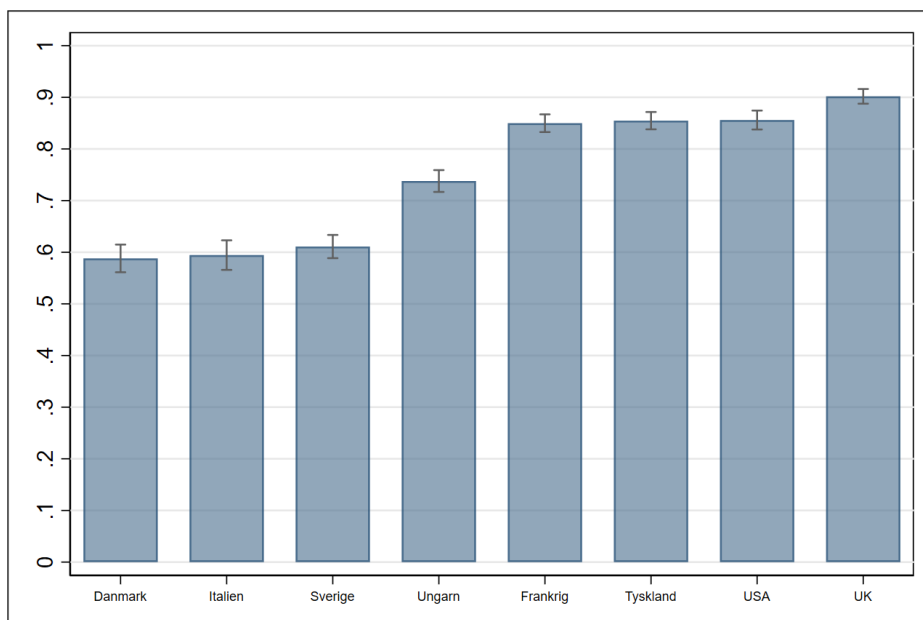
Note: N = 25.777. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret henholdsvis 1) "Nej" og 2) "+10" til følgende spørgsmål: 1) "Var du i et lokale med mere end 10 mennesker i går?" og 2) "Hvor mange gange vil du anslå, at du vaskede hænder eller brugte håndsprit i går?"

6 Danmark er det land med det klart højeste niveau af håndhygiejne blandt de otte lande i dataindsamlingen. Til gengæld er Danmark også det land, hvor færrest undgår at være i lokale med mere end 10 personer. Dette fokus på håndhygiejne blandt danskerne kan være et resultat af sundhedsmyndighedernes fokus på håndhygiejne.

6.1 Andel der vasker hænder +10 gange på tværs af lande

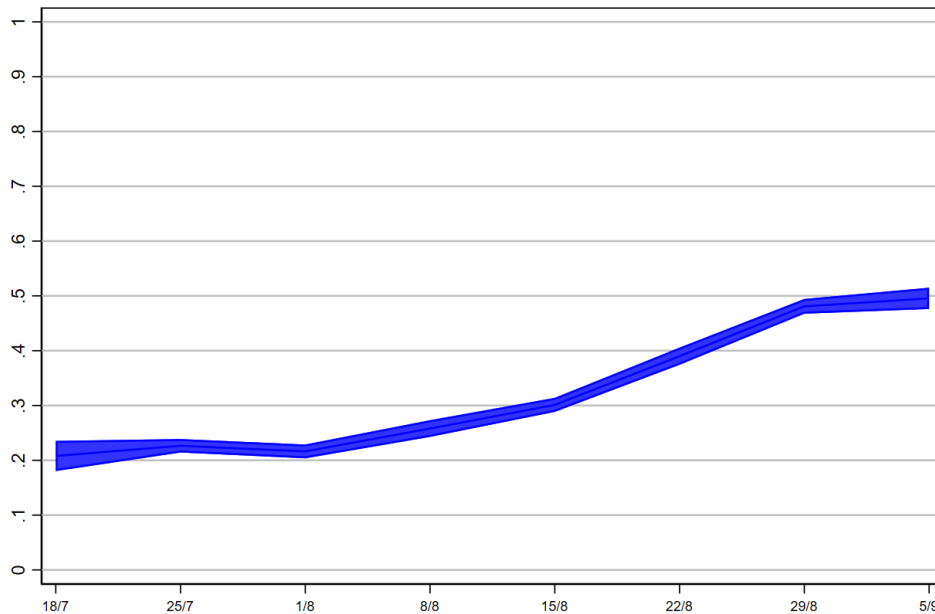
6.2 Andel der undgår lokaler med mere end 10 personer på tværs af lande

Note: N = 16.714. De lodrette streger på søjlerne indikerer 95% konfidensintervaller. Figurene viser andelen, der har svaret henholdsvis 1) "+10" og 2) "Nej" til følgende spørgsmål: 1) "Hvor mange gange vil du anslå, at du vaskede hænder eller brugte håndsprit i går?" og 2) "Var du i et lokale med mere end 10 mennesker i går?" Figurene indeholder data for de seneste fem dataindsamlingsrunder, dvs. siden 15/7.

7 Der ses en klar stigning i danskernes brug af mundbind. Dette gælder både efter de ændrede anbefalinger d. 31/7 og efter annonceringen af det nationale krav om brug af mundbind i offentlig transport d. 15/8.

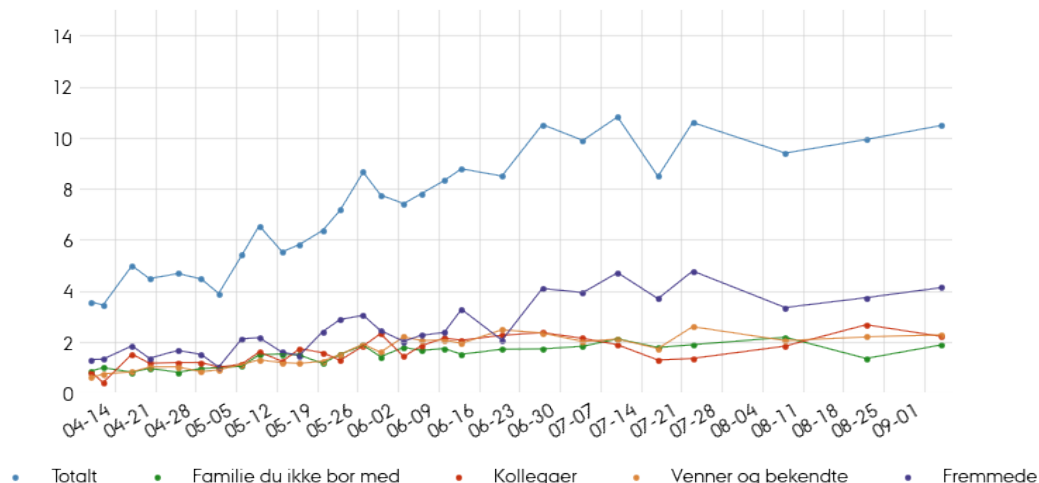
7.1 Andel der har brugt mundbind i løbet af den seneste uge.

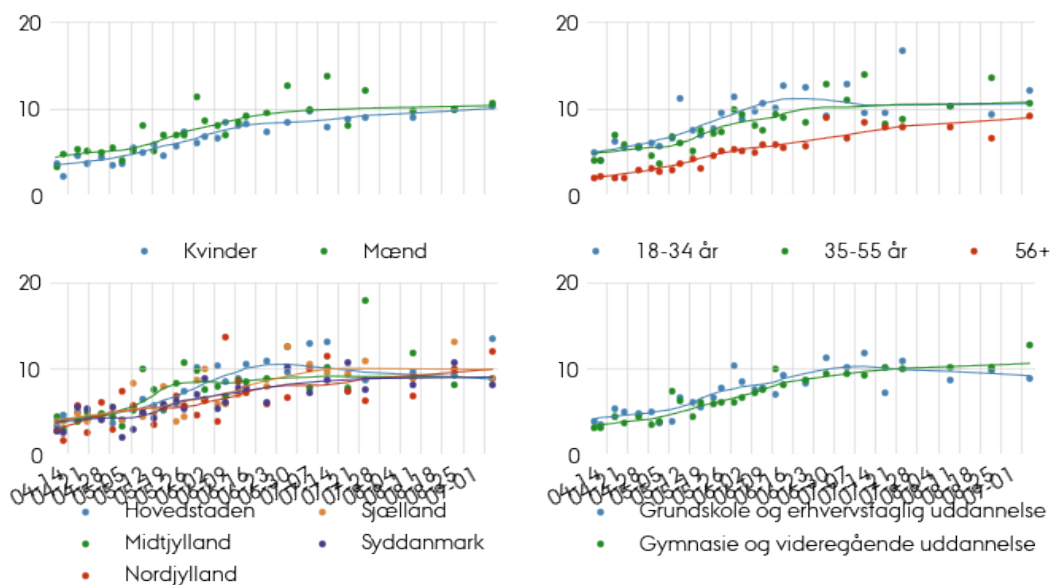
Note: N = 30.820. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "+1" til følgende spørgsmål: "Hvor mange gange har du brugt mundbind inden for den seneste uge?".

8 Antallet af kontakter har stabiliseret sig på omkring 10 kontakter i løbet af et døgn. Fremmede udgør fortsat størstedelen af danskernes kontakter. Efter sommerferien er der sket en stigning i kontakter med kollegaer.

8.1 Udvikling i danskernes kontaktdadfærd

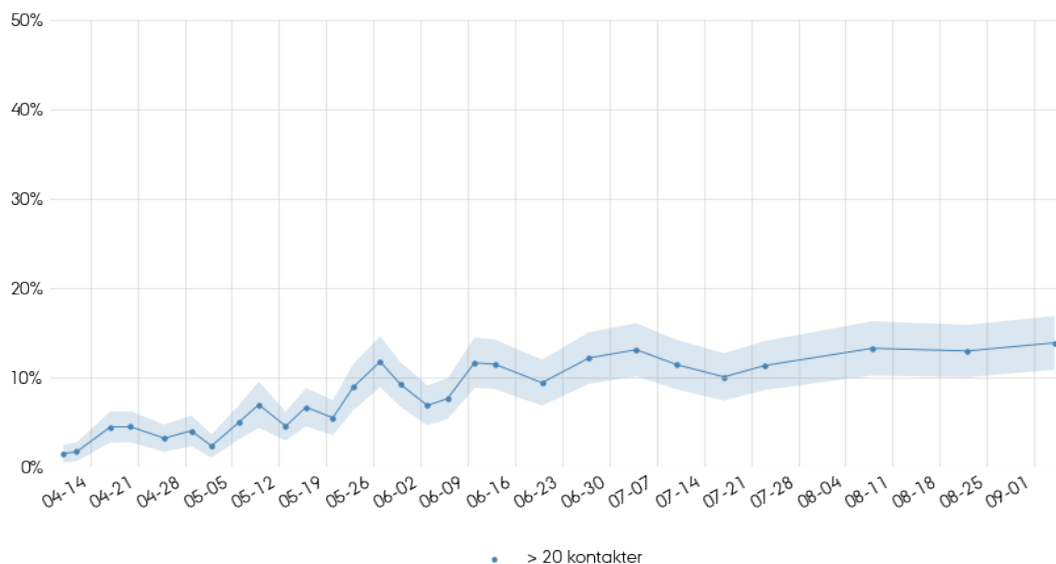
8.1.1 Udvikling i danskernes kontaktdadfærd fordelt på demografiske variable

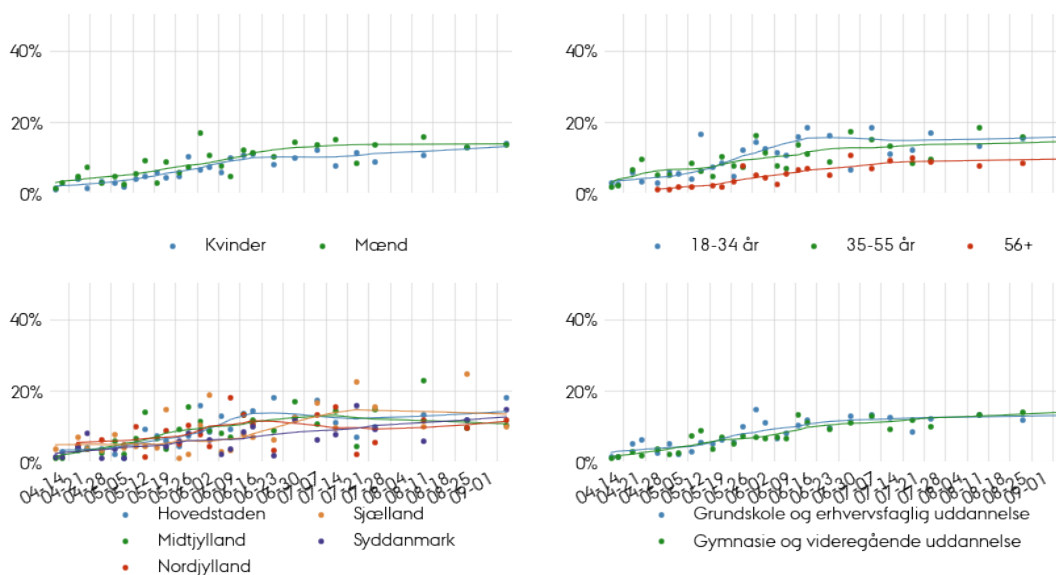
Note: N = 14.301. Figuren viser udviklingen i det gennemsnitlige antal kontakter for henholdsvis 1) Øvrig familie, som du ikke bor sammen med, 2) Kollegaer, 3) Venner og bekendte (dvs. folk du kender navnet på), og 4) Fremmede (dvs. folk som du ikke kendte i forvejen), opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

9 Andelen af danskerne, som har mange kontakter (dvs. mere end 20) på et enkelt døgn, har siden starten af juni været stabil på omkring 10-14 %. Særligt ældre har minimal kontakt til andre.

9.1 Andelen af potentielle superspredere

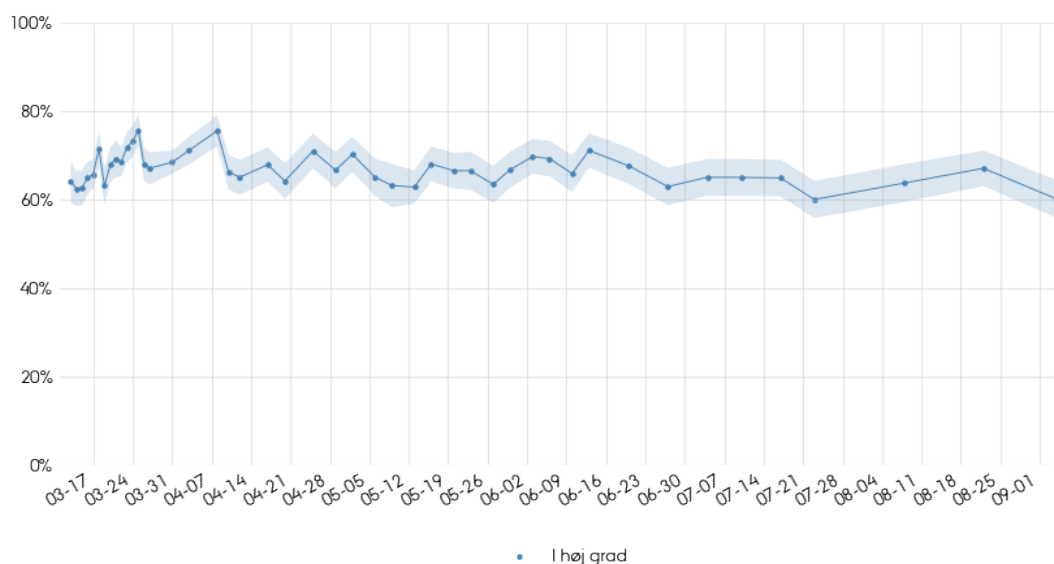
9.1.1 Udvikling i antal med mere end 20 kontakter fordelt på demografiske variable

Note: N = 14.301. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har haft mere end 20 kontakter det seneste døgn, opdelt på henholdsvis køn, alder, region og uddannelse. Kontakter forstås her som personer, man har været tættere på end 2 meter i mindst 2 minutter.

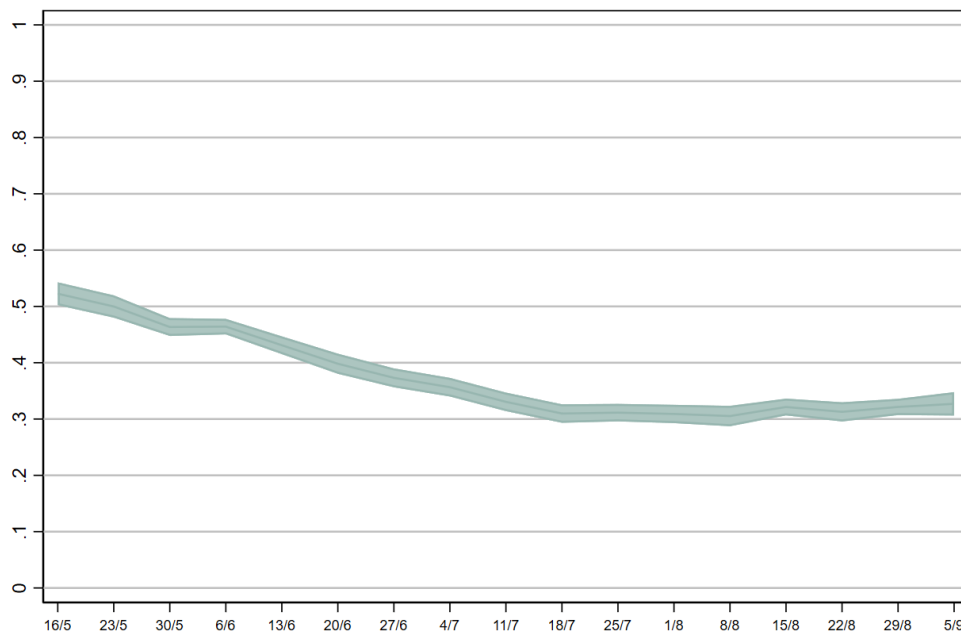
10 Forskning i epidemier viser, at følelsen af at have tilstrækkelig viden er vigtig for borgernes efterlevelse af sundhedsmyndighedernes råd. Andelen af danskerne som føler, at de har den fornødne viden, har været relativt høj og stabil igennem hele corona-krisen.

10.1 Andel af befolkningen, der i høj grad føler, at de har tilstrækkelig viden om, hvordan det som borgere skal forholde sig corona-virussen

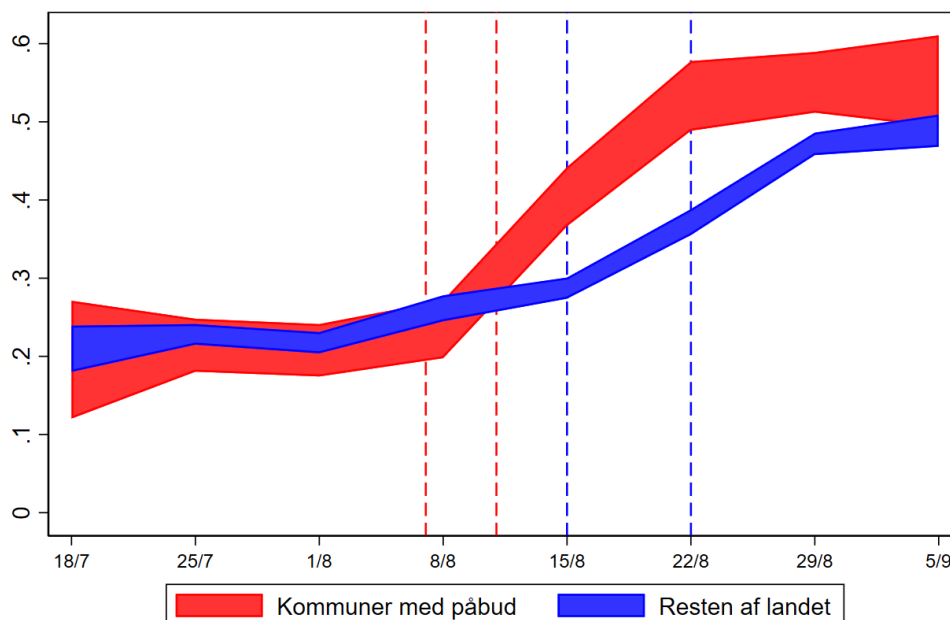
Note: N = 25.811. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I høj grad" til følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at du har tilstrækkelig viden om, hvordan du som borger bør forholde dig til corona-virussen?"

11 De seneste måneder er der sket et markant fald i opfattelsen af, i hvilken grad sundhedsmyndighedernes råd begrænser folks daglige aktiviteter. Dette er i udgangspunktet positivt, men kan også afspejle en forandret (og mindre restriktiv) fortolkning af rådene i det genåbnede samfund.

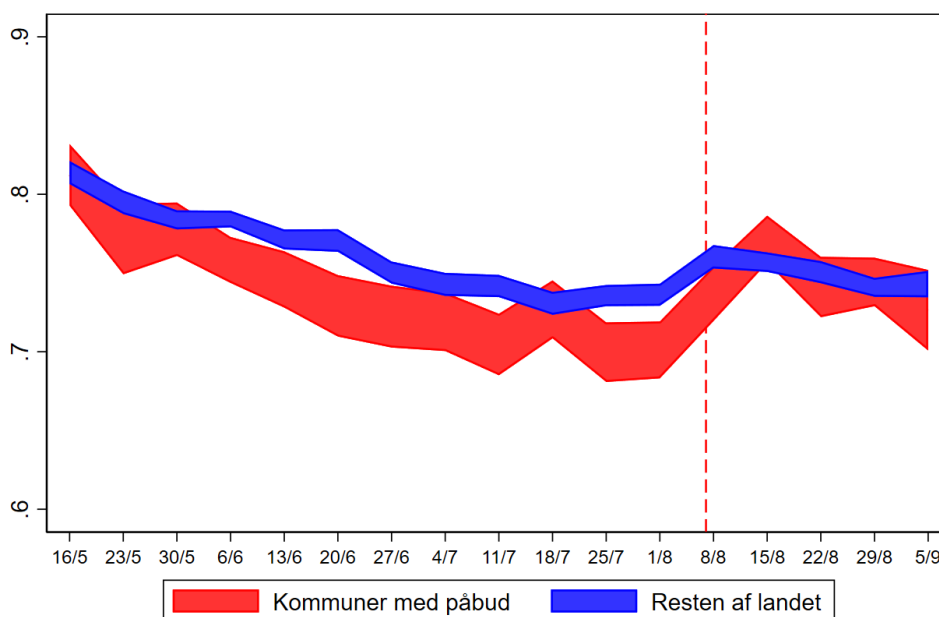
Note: N = 59.731. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har angivet at de er enige i følgende spørgsmål: "Sundhedsmyndighedernes råd begrænser mine daglige aktiviteter".

12 Der ses en markant stigning i brugen af mundbind i Aarhus og de fem omkringliggende kommuner efter annonceringen af påbuddet om brug af mundbind i offentlig transport d. 7/8, sammenlignet med resten af landet. I resten af landet sker den primære stigning efter annonceringen af det nationale krav om mundbind i offentlig transport d. 15/8.

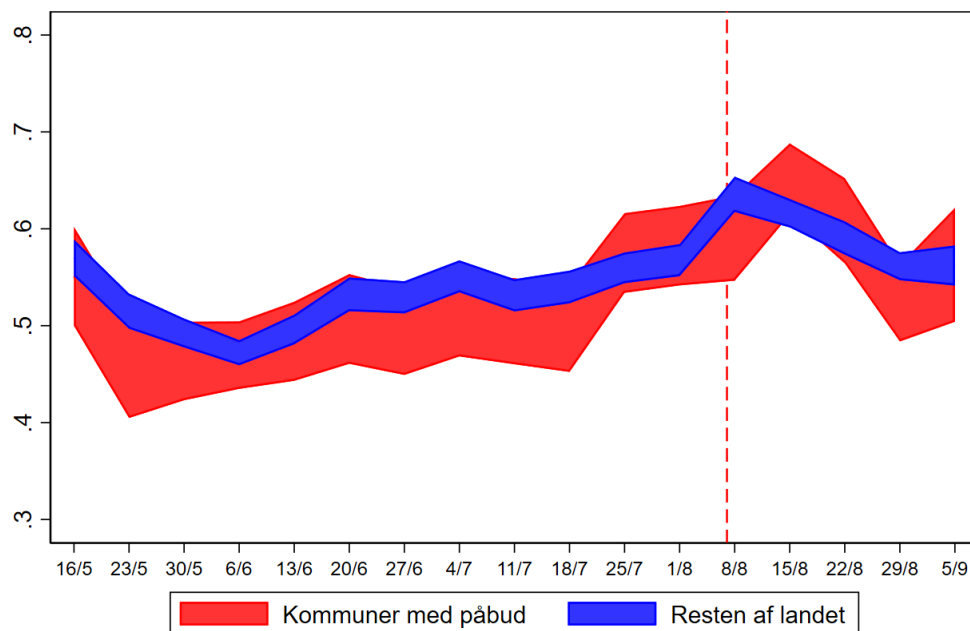
Note: N = 30.820. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "+1" til følgende spørgsmål: "Hvor mange gange har du brugt mundbind inden for den seneste uge?" opdelt på henholdsvis 1) de seks kommuner, hvor der først blev indført et påbud (Aarhus, Silkeborg, Skanderborg, Odder, Favrskov, Horsens) og 2) resten af landet. De røde lodrette stiplede linjer indikerer 1) annonceringen af påbuddet i Aarhus og omkringliggende kommuner og 2) at påbuddet trådte i kraft. De blå lodrette stiplede linjer indikerer 1) annonceringen af det nationale krav om brug af mundbind i offentlig transport og 2) at det nationale krav trådte i kraft.

13 I perioden inden annonceringen af de lokale restriktioner i Aarhus, var niveauet af opmærksomhed på afstand lidt lavere i de berørte midtjyske kommuner sammenlignet med resten af landet. Efter annonceringen d. 7/8 sker der en stigning i opmærksomheden på afstand i Aarhus og de fem omkringliggende kommuner, så de kommer op på samme niveau af opmærksomhed på afstand som resten af landet.

Note: N = 78.181. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i opmærksomheden på afstand opdelt på henholdsvis 1) de seks kommuner, hvor der først blev indført et påbud (Aarhus, Silkeborg, Skanderborg, Odder, Favrskov, Horsens) og 2) resten af landet. Opmærksomhed på afstand operationaliseres som gennemsnittet af valide svar på fem spørgsmål om opmærksomheden i går. Opmærksomhedsmålene er skaleret, så de går fra 0 til 100. Indekset består af følgende spørgsmål: "I hvilken grad var du i går opmærksom på, at 1) undgå fysisk kontakt, 2) holde afstand til ældre og kronisk syge, 3) holde 1-2 meters afstand til ældre mennesker, 4) minimere din færden, hvor mange mennesker typisk færdes og 5) minimere aktiviteter, hvor du har kontakt til andre". Den røde lodrette stiplede linje indikerer annonceringen af påbuddet i Aarhus og omkringliggende kommuner.

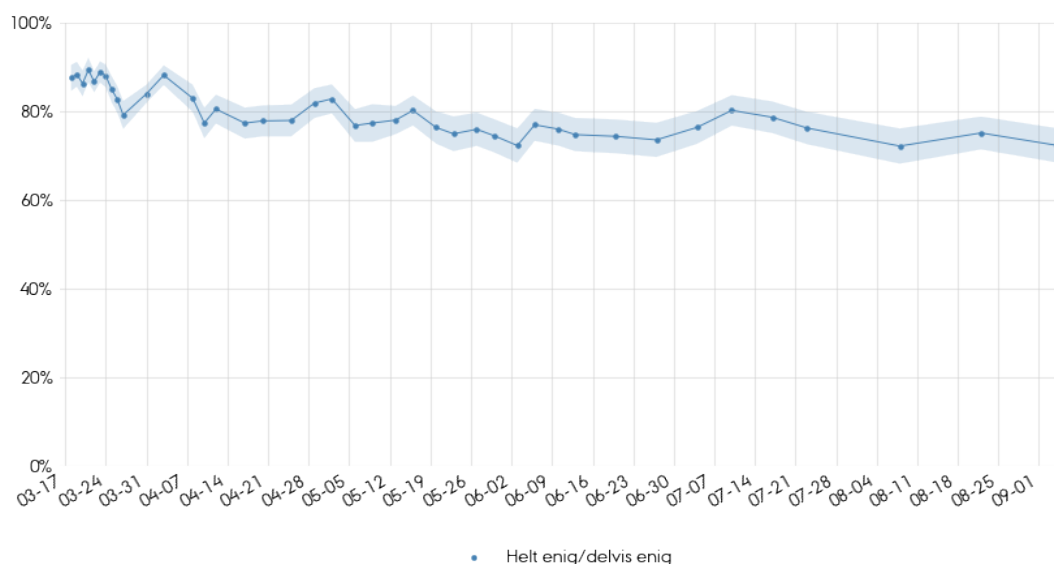
14 Der observeres ikke forskelle på den oplevede trusselsfølelse for henholdsvis Aarhus og de fem omkringliggende kommuner sammenlignet med resten af landet. Danskernes trusselsfølelse er tilsyneladende påvirket af de nationale snarere end lokale smittetal.

Note: N = 76.017. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har angivet at de er enige i følgende spørgsmål: "I hvilken grad føler du, at corona-virussen er en trussel mod det danske samfund" opdelt på henholdsvis 1) de seks kommuner, hvor der først blev indført et påbud (Aarhus, Silkeborg, Skanderborg, Odder, Favrskov, Horsens) og 2) resten af landet. Den røde lodrette stiplede linje indikerer annonceringen af påbuddet i Aarhus og omkringliggende kommuner.

15 Gennem hele perioden har der været stor opbakning til den førte politik for at håndtere corona-virussen. Opbakningen er dog svagt faldende igennem hele perioden.

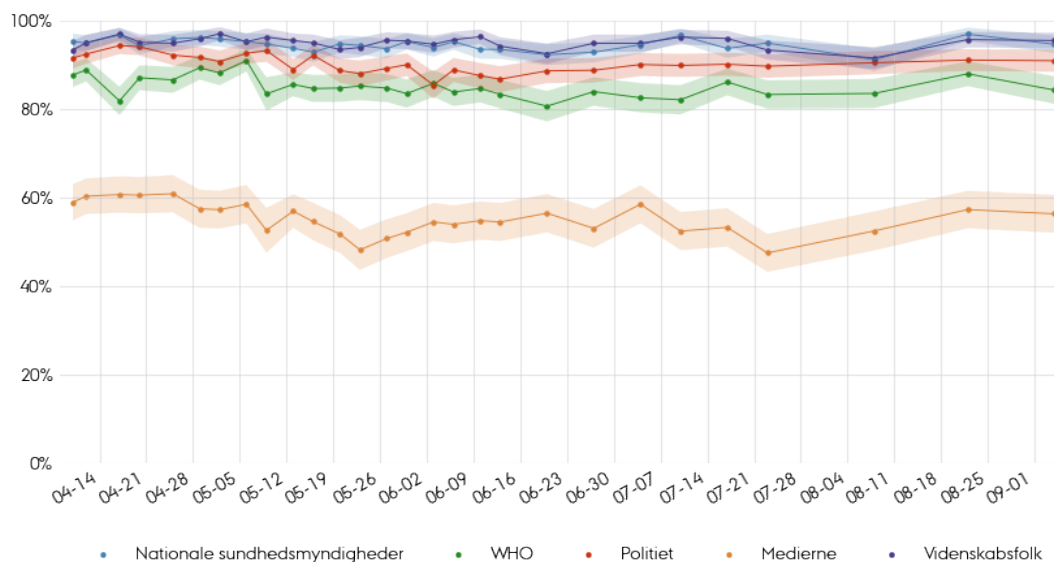
15.1 Udvikling i andelen, der mener, at regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen

Note: N = 22.784. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "Helt enig" eller "Delvis enig" til følgende spørgsmål: "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Regeringen har ført den nødvendige politik for at håndtere corona-virussen."

16 Danskerne har haft et konstant højt niveau af tillid til både de nationale myndigheder, WHO, politiet og videnskabsfolk. Der er et markant lavere niveau af tillid til medierne.

16.1 Udvikling i danskernes tillid til autoriteter og organisationer

Note: N = 14.385. Det skraverede område indikerer 95% konfidensintervaller. Figuren viser udviklingen i andelen, der har svaret "I nogen grad" eller "I høj grad" til følgende spørgsmål: "Hvor meget stoler du på de følgende institutioner, når det kommer til corona-krisen? 1) De nationale sundhedsmyndigheder, 2) Verdenssundhedsorganisationen (WHO), 3) Politiet, 4) Medierne, 5) Videnskabsfolk."